

Prof. dr hab. Piotr Dobosz
Uniwersytet Jagielloński

Kraków, dnia 2 listopada 2020 r.

Wydział Prawa i Administracji
Katedra Prawa Administracyjnego

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Łukasza Kierznowskiego pt. *Zmiany w egzaminach zewnętrznych kształcenia ogólnego w latach 2015-2018 w świetle zasady zaufania do państwa i prawa*, Białystok 2020, maszynopis, ss. 255, przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. Dariusza R. Kijowskiego

W związku z powołaniem mnie przez Radę Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu w Białymstoku w dniu 10 lipca 2020 r. w charakterze recenzenta rozprawy doktorskiej Pana mgra Łukasza Kierznowskiego przedkładam recenzję wraz z pozytywnym wnioskiem, co do spełnienia przez Niego wymagań określonych w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.) w zw. z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669).

Już na wstępie z pełnym przekonaniem stwierdzam, że przedłożona do mojej recenzji dysertacja doktorska Pana mgra Łukasza Kierznowskiego pt. *Zmiany w egzaminach zewnętrznych kształcenia ogólnego w latach 2015-2018 w świetle zasady zaufania do państwa i prawa*, Białystok 2020, odpowiada w pełnym zakresie wymogom sformułowanym przez postanowienia art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.) w zw. z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669).

Z informacji na stronie tytułowej dysertacji doktorskiej wynika, że przedłożona do mojej recenzji dysertacja doktorska została przygotowana bez udziału promotora pomocniczego.

Dysertacja doktorska przygotowana przez Pana **mgra Łukasza Kierznowskiego** w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne stanowi w treści i ujęciu oryginalne rozwiązanie trafnie i prawidłowo sprecyzowanego problemu naukowego oraz dobitnie wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w zakresie tradycyjnego i współczesnego dorobku nauki prawa administracyjnego, w obrębie wybranych dziedzin materialnego prawa administracyjnego, administracyjnego prawa gospodarczego, postępowania administracyjnego i sądowo-administracyjnego, a po części także innych gałęzi i dyscyplin prawa. Rozważania przeprowadzone przez Doktoranta w przedłożonej dysertacji doktorskiej wskazują również na Jego umiejętność dojrzałego prowadzenia pracy naukowej w obrębie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

W związku z powyższym wypowiadam się za dopuszczeniem Pana **mgra Łukasza Kierznowskiego** do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony przedłożonej dysertacji doktorskiej.

W uzasadnieniu wysoce pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej oraz w pełni pozytywnego wniosku w sprawie prowadzenia dalszych czynności przewodu doktorskiego Pana **mgra Łukasza Kierznowskiego** stwierdzam, co następuje:

I. Analiza tematu rozprawy, problemów i celów badawczych, układu pracy, zakresu rozważań, a także metody badawczej oraz poprawności językowej

I.1. Wybór, ujęcie i znaczenie (ranga) tematu rozprawy. Temat rozprawy został niezwykle trafnie dobrany. Przemawia za tym okoliczność, że mimo znacznej liczby prac doktrynalnych w polskiej literaturze prawniczej poświęconych prawu edukacyjnemu i zasadzie zaufania do państwa i prawa, do tej pory brakowało monografii odnoszącej się do tych zagadnień ujętych w sposób koniunkcyjny i tak udany. Autor dysertacji doktorskiej skoncentrował swoją uwagę na problematyce egzaminów zewnętrznych tzw. egzaminów doniosłych w systemie oświaty w kontekście zasady zaufania obywateli do państwa, jego organów i prawa (s. 5 doktoratu).

Wybrany przez Pana **mgra Łukasza Kierznowskiego** temat dysertacji doktorskiej wskazuje, że Autor podejmuje problematykę o charakterze teoretyczno-prawnym instytucji prawa publicznego, w tym przede wszystkim w zakresie szeroko rozumianego prawa

administracyjnego w zderzeniu z aspektami empirycznymi. Praca doktorska – chociaż osadzona przedmiotowo w obrębie prawa administracyjnego – obejmuje także wątki problemowe z innych gałęzi prawa np. z zakresu prawa konstytucyjnego. Doniosłe z perspektywy doktrynalnej jest to, że rozważania Doktoranta nie koncentrują się wyłącznie na szczegółowej charakterystyce rozwiązań prawno-pozytywnych, ale zostały problemowo osadzone w obrębie części ogólnej prawa administracyjnego, materialnego i formalnego prawa administracyjnego, a także – w odpowiednim zakresie – w ramach prawa konstytucyjnego.

Doktorant w prowadzonych rozważaniach naukowych przeprowadza w sposób prawidłowy i interesujący analizę zagadnienia egzaminów zewnętrznych w prawie oświatowym (prawie edukacyjnym) w kontekście zasady zaufania obywateli do państwa, działalności jego organów i prawa.

Sam tytuł dysertacji doktorskiej ma charakter oryginalny w tym znaczeniu, że Autor zawarł w nim nie tylko abstrakcyjne instytucje prawne ale koreluje je w węzle problemu naukowo-badawczego. Praca doktorska już w samym tytule powinna sygnalizować nie tylko zakres przedmiotowy rozważań, ale formułować także problem merytoryczny, który zostanie poddany rozważaniom naukowym. Wymaga podkreślenia, że już sam wybór tematu jest dobrany trafnie, aktualny w obrębie nauki i praktyki, doktrynalnie wartościowy i nośny problemowo. Recenzowana dysertacja doktorska czyni w pełni zadość takiemu założeniu merytorycznemu i metodologicznemu. Doktorant już w tytule dysertacji doktorskiej artykułuje węzeł korelacyjny pomiędzy zagadnieniem zmian w egzaminach zewnętrznych kształcenia ogólnego w latach 2015-2018 w świetle zasady zaufania do państwa i prawa. Tylko z pozoru wydawać by się mogło, że Doktorant podjął zagadnienie wąskie i bardzo szczegółowe. Nic bardziej mylnego. Zagadnienie to jest wielopłaszczyznowe i w pełni wartościowe z punktu widzenia nauki prawa administracyjnego. Nie jest to zarazem problematyka marginalna czy niszowa. Wręcz przeciwnie. Niezwykle doniosłe jest zestawienie instytucjonalnych, systemowych zagadnień prawa edukacyjnego z instytucją demokratycznego państwa i prawa z jego zasadą zaufania to tak zbudowanego systemu państwowo-prawnego. W dysertacji doktorskiej Jej Autor podjął szereg istotnych dylematów teorii i empirii prawa administracyjnego. Wymaga podkreślenia, że Autor dysertacji doktorskiej nie pozostaje w swoich ustaleniach wyłącznie w obrębie teorii i aktualnie obowiązujących rozwiązań prawnych ale prowadzi również charakterystykę empiryczną.

Tytuł rozprawy doktorskiej wskazuje, że Doktorant nie obawia się trudnych i skomplikowanych zagadnień. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do osób, które zamierzają systemowo i w dłuższej perspektywie zajmować się naukami prawnymi. Jak można wnosić z lektury treści całej dysertacji doktorskiej Pan mgr Łukasz Kierznowski posiada wyraziste predyspozycje do prowadzenia działalności naukowej.

Z perspektywy ustaleń nauki prawa administracyjnego należy dobitnie podkreślić, że rozprawa doktorska nie posiada charakteru wyłącznie opisowego, ale jest przede wszystkim dogłębną analizą teoretyczno-prawną w obrębie polskiego prawa publicznego, szczególnie w ramach nauki prawa i postępowania administracyjnego a także w pewnym zakresie w ramach nauki prawa konstytucyjnego, gdzie akcentowane są o różnym stopniu złożoności problemy prawne.

Treść recenzowanej rozprawy doktorskiej wskazuje, że Autor umiejętnie i z dużą swobodą potrafi formułować problemy badawcze do których ze zróżnicowanym stopniem szczegółowości ustosunkowuje się w formie tez i częściowych podsumowań w poszczególnych częściach rozprawy. Za twierdzeniami i tezami Doktoranta podąża wysoka umiejętność prawniczej argumentacji uwzględniającej różne okoliczności przemawiające za i przeciw określonemu sposobowi rozumowania. Autor posiada również umiejętności w formułowaniu ustaleń uogólniających, co jest nieodzowne dla wartościowej pracy badawczej. W tym zakresie Doktorant wykazuje wysokie umiejętności naukowe, które doprowadziły w konsekwencji do przygotowania bardzo wartościowej dysertacji doktorskiej. Doktorant prowadząc badania naukowe nad problematyką tytułową doktoratu czyni to w sposób systemowy, dogłębny dokonując wszechstronnej analizy stanu obowiązujących regulacji prawnych i ich doktrynalnej, empirycznej ale i judycjalnej (orzeczniczej) recepcji. Powyższy zabieg badawczy umożliwił Doktorantowi dokonanie interesujących i nośnych doktrynalnie ustaleń badawczych.

I.2. Cele badawcze i metoda pracy. We *Wstępie* (s. 5-49) dysertacji doktorskiej Autor w sposób uzasadniony względami merytorycznymi wyjaśnia przyczyny zainteresowania tytułową problematyką, jej znaczenia dla nauki i praktyki prawa administracyjnego oraz określa cele i metody badawcze zastosowane w pracy. Doktorant postawił sobie za cel pracy zbadanie regulacji prawa a także dokonanie oceny jego wpływu na istotę i treść zasady zaufania do państwa i prawa. W tym zakresie jest to postawienie problemu badawczego nie tylko w osi fundamentalnych zagadnień doktrynalnych ale także w sposób użyteczny dla praktyki stosowania prawa administracyjnego.

Doktorant w tym zakresie stwierdza, że: „*Egzaminy zewnętrzne mają niezwykle istotne znaczenie dla systemu oświaty w Polsce*”, stanowiąc przykład tzw. egzaminów doniosłych (s. 5). Autor pracy doktorskiej już na samym wstępie wysoko aksjologicznie w wielu płaszczyznach sytuuje powyższe zagadnienie. Celem uniknięcia późniejszych wątpliwości materialno- i formalno-prawnych Autor oddziela proces kształcenia w szkołach od procesu weryfikacji jego osiągnięć w ramach egzaminów zewnętrznych (s. 5). Tym celom służy także zdefiniowanie tzw. egzaminów wewnętrznych (s. 5). Całość zagadnienia Autor trafnie umiejscawia w obrębie mechanizmu racjonalnego działania prawa (s. 6 i n.), podnosząc także problem konstytucyjnej zasady równego dostępu do wykształcenia, jako tradycyjnej funkcji związanej z selekcją uczniów do kolejnego etapu kształcenia i certyfikacją ich wiedzy i osiągniętych umiejętności (s. 6).

Prezentując w sposób względnie szeroki zagadnienie problemowe doktoratu Autor w zbiegu z poglądami wielu przedstawicieli nauki prawa publicznego akcentuje doniosłość procesu dobrej legislacji dla systemu prawa pozytywnego (s. 7) i już w tym miejscu podnosi wątki związane z nie przestrzeganiem tego mechanizmu w prawie edukacyjnym i niestabilnością prawa oświatowego (s. 9 i n., a także s. 12).

Doktorant wyjaśnia, że wybrany przez niego przedział temporalny nie jest przypadkowy, gdyż to właśnie w latach 2015-2018 dokonano „*najistotniejszych zmian prawnych*” dotyczących egzaminów zewnętrznych w prawie edukacyjnym (s. 10 i n.).

Dylematem problemowym, i celem jaki zostać rozwiązany w pracy doktorskiej jest: „*(...) zbadanie zgodności wskazanych wyżej zmian, jakich ustawodawca dokonał w zakresie egzaminów zewnętrznych kształcenia ogólnego w latach 2015-2018, przy uwzględnieniu specyfiki i funkcji prawnej każdego z tych egzaminów w toku edukacji, a także istoty procesu edukacji i przechodzenia pomiędzy jej poszczególnymi szczeblami, z wybranymi – w oparciu o przeprowadzone badania wstępne – zasadami stanowienia prawa wywodzonymi z zasady zaufania do państwa i prawa*” (s. 15). Zapowiadane zamierzenia Doktoranta znajdują następnie odzwierciedlenie w dalszej części pracy doktorskiej.

Doktorant określa zastosowane w pracy metody badawcze znajdując dla nich stosowne uzasadnienie (s. 16). Autor wykorzystuje tutaj dogmatyczno-prawną metodę badawczą (dla analizy obowiązujących w Polsce unormowań prawnych) oraz subsydiarnie metodę historyczno-prawną oraz metodę analityczną (s. 16).

We *Wstępie* zaprezentowano następnie strukturę dysertacji doktorskiej (s. 16-17) oraz podano datę stanu prawnego uwzględnionego w pracy doktorskiej (s. 18).

I.3. Plan i układ pracy.

Przyjęty w pracy doktorskiej plan i układ dysertacji uważam za prawidłowy i umożliwiający czytelnikowi zapoznanie się z wszechstronną charakterystyką tytułowego zagadnienia problemowego. Został on sporządzony w sposób logiczny i czytelny oraz świadczy także o umiejętnościach konstrukcyjno-metodologicznych Autora recenzowanej rozprawy doktorskiej. Plan i układ pracy świadczą o przemyślanej konstrukcji pracy odzwierciedlającej pełne rozeznanie Autora w całości obszaru badawczego. Zawartość całej pracy doktorskiej posiada charakter systemowy w znaczeniu merytorycznego wyczerpania zagadnień ważnych, a nawet mniej istotnych, z punktu widzenia tematu dysertacji doktorskiej. Wewnętrzna konstrukcja pracy (plan pracy) jest zdeterminowana przemyślanym podejściem o charakterze teoretyczno-prawnym, eliminującym do niezbędnego minimum wątki opisowe.

Dysertacja doktorska oprócz *Wstępu* i *Zakończenia* składa się z siedmiu merytorycznych rozdziałów a także z reprezentatywnego wykazu źródeł, w tym wykazu literatury, aktów prawnych, orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądów administracyjnych oraz innych źródeł. W pracy zabrakło natomiast wykazu skrótów.

Wymiar przejrzystości i czytelności rozważań zawartych w rozprawie doktorskiej nadają podsumowania kończące rozważania w każdym z rozdziałów pracy, co na bieżąco znacznie uczytelnia autorskie rozważania koncepcyjne.

I.4. Język pracy doktorskiej

Rozprawa doktorska została napisana językiem komunikatywnym, a prowadzone wywody są przejrzyste i zrozumiałe dla czytelnika. Wywody merytoryczne poprowadzone przez Doktoranta są przekonujące, niezależnie od tego czy Autor ustosunkowuje się do poglądów doktryny, treści źródeł prawa czy też orzecznictwa, i niezależnie od tego czy je aprobuje, czy też z nimi polemizuje.

II. Szczegółowa prezentacja, analiza i ocena tez zawartych w rozprawie.

Celem tej części recenzji jest wskazanie przez osobę sporządzającą recenzję tez sformułowanych przez Autora, które świadczą o twórczym i refleksyjnym podejściu do

tytułowej problematyki. Tezy te są „rozproszone” w treści pracy i w pewnym zakresie zostały sformułowane na samym początku prowadzonych rozważań a następnie rozwinięte w poszczególnych rozdziałach pracy a także podsumowane w ostatniej części dysertacji doktorskiej.

II.1. *Wstęp* zawarty w recenzowanej dysertacji doktorskiej spełnia swoją funkcję i wprowadza czytelnika w przedmiot dalszych rozważań, w cele które postawił sobie Autor dysertacji doktorskiej, a także w inne aspekty prowadzonych analiz naukowych.

II.2. W rozdziale pierwszym poświęconemu zagadnieniu prawa edukacyjnego w systemie prawa (s. 19-49) Autor określił szczegółowe zagadnienia badawcze związane kolejno z analizą prawa do nauki, pojęciu prawa edukacyjnego i jego częściom strukturalnym, prawu oświatowemu, prawu szkolnictwa wyższego i miejscu prawa edukacyjnego w systemie prawa. Autor dysertacji doktorskiej w rozdziale pierwszym zatytułowanym *Prawo edukacyjne w systemie prawa* wskazuje na „rozdrobienie terminologiczne” (s. 19).

Budowa rozdziału i podniesione w nim zagadnienie są prawidłowo ujęte i zamykają się w obrębie najważniejszych zagadnień mających znaczenie dla tytułowej problematyki. Rozdział pierwszy zawiera szerokie *spectrum* zagadnień ogólnych i szczegółowych bezpośrednio powiązanych z tytułową problematyką badawczą.

Autor eksponuje w rozdziale pierwszym m.in.: konieczność udzielenia odpowiedzi czy należy posługiwać się pojęciem „*prawa do nauki*” czy „*prawa do wykształcenia*” (s. 22.). Szkoda, że w tej części rozważań Autor nie zajmuje w tej kwestii zdecydowanego własnego - stanowiska ograniczając się tylko do sprawozdawczo-opisowej prezentacji stanowiska innych Autorów (s. 22 i n.).

W dysertacji doktorskiej wskazano, że zastosowane przez Autora pojęcie „*prawa edukacyjnego*”, obejmujące swym zakresem prawo oświatowe i prawo o szkolnictwie wyższym wykazuje daleko idącą „*przydatność*”. (s. 27 i n.). Udaną i wartościową definicję tego pojęcia prezentuje Autor na s. 29 i kolejnej.

Od strony doktrynalnej Doktorant prawidłowo zaprezentował relacje pomiędzy prawem szkolnym i oświatowym, także w perspektywie temporalnego wektora rozwoju nauki prawa administracyjnego (s. 30-40). Unika przy tym błędów terminologicznych.

Doktorant podejmując następnie rozważania dotyczące szkolnictwa wyższego i wskazując zróżnicowane stanowiska w doktrynie nie wypowiada się jednak, czy uznaje

prawo o szkolnictwie wyższym za odrębną gałąź prawa (tak jak to czynią niektórzy Autorzy) czy też zajmuje kierunkowo stanowisko zdecydowanie odmienne (s. 40-44). Interesujące refleksje Autora dotyczą umiejscowienia prawa edukacyjnego w systemie prawa (s. 44-48). W części zatytułowanej *Podsumowanie* Autor zajmuje jednoznaczne stanowiska w sprawie autorskiej definicji prawa edukacyjnego, które traktuje bardzo szeroko i użytecznie dla praktyki stosowania prawa (s. 48 i n.).

II.3. W rozdziale drugim zatytułowanym *System egzaminów zewnętrznych* (s. 51-90) Autor dysertacji doktorskiej - w trakcie swoich rozważań - ustawia koncepcyjnie systemowo zagadnienie egzaminów zewnętrznych w obrębie doktryny prawa administracyjnego.

Problematyka charakteryzowana w tej części pracy uwzględnia szereg istotnych zagadnień np. kwestię „(...) *przenoszenia części materii egzaminacyjnej z poziomu wykonawczego na poziom ustawowy (...)*” (s. 57). Szkoda, że rozważania prowadzone w tym zakresie nie zawierają stanowiska autorskiego. Dalsze rozważania prowadzone w tym rozdziale dokonane zostały z uwzględnieniem orzecznictwa sądowego. W tym miejscu zaprezentowane zostało zdecydowane stanowiska autorskie np. w kwestii niekonstytucyjności „(...) *upoważnienia do określenia w rozporządzeniu spraw przyjmowania uczniów do publicznych szkół, przedszkoli i placówek*” (s. 61 i n.).

Doktorant podejmując kwestię komunikatów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej stawia pytanie o ich zgodność z koncepcją katalogu zamkniętego systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego (s. 64). Szkoda, że Autor nie rozwinął wszystkich myśli merytorycznych dotyczących tej materii.

Pewien niedosyt pozostawiają rozważania Doktoranta dotyczące organów odpowiedzialnych za system egzaminowania zewnętrznego (s. 65-69). Autor trafnie stwierdza, że wskutek: „(...) *niekonsekwencji terminologicznej ustawodawcy (...)*” pojawiają się rozliczne problemy doktrynalne i empiryczne (s. 67) poprawnie je egzemplifikując.

Z perspektywy nauki prawa administracyjnego niedosyt czytelniczy powstaje przy braku szerszej refleksji Doktoranta nad kwestią charakteru prawnego statutu nadanego okręgowej komisji egzaminacyjnej przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (s. 77).

W podsumowaniu rozdziału drugiego (s. 87-90) zawarto trafnie sformułowane konkluzje i wskazano ich znaczenie dla dalszych rozważań i ustaleń.

II.4. Rozdział trzeci zatytułowany *Zasada zaufania do państwa i prawa. Jej pochodne w zakresie stanowienia prawa z uwzględnieniem sfery edukacji* (s. 90-124) to umiejętne ustalenia dotyczące znaczenia zasady zaufania do państwa i prawa w obszarze sfery edukacji. Autor doktoratu w tej części rozważań wykazuje bardzo wysokie umiejętności naukowe połączone z wiedzą teoretyczną i umiejętnością odniesienia jej do zagadnień praktyki stosowania prawa administracyjnego w obrębie tytułowej problematyki badawczej. Spośród wielu zagadnień zaprezentowanych w rozdziale trzecim zwrócić uwagę należy na prawidłowe ustalenia Doktoranta dotyczące zagadnień terminologicznych i poglądów przedstawicieli nauki prawa publicznego, szczególnie prawa konstytucyjnego (s. 92 i n.). Dyskusyjne są zaprezentowane przez Doktoranta postulaty zamiennego stosowania „pojęć państwa prawa” i „demokratycznego państwa prawa” (s. 93 i n.). Uchybieniem metodologicznym jest brak w tym zakresie zdecydowanego stanowiska Doktoranta. Natomiast czytelne jest powiązanie zasady zaufania do państwa i prawa z zasadą ochrony praw słusznie nabytych (s. 100-108) i zasadą ochrony interesów w toku (s. 108-111).

Niezwykle nośne merytorycznie są ustalenia dotyczące zasady odpowiedniego *vacatio legis* (s. 111-115). W części rozważań poświęconych zasadzie *lex retro non agit* Doktorant zasadnie stoi na stanowisku, że w obrębie prawa administracyjnego nie ma ona charakteru absolutnego (s.119).

Podsumowanie do rozdziału trzeciego, podobnie jak podsumowania dokonane we wcześniejszych rozdziałach, dobitnie wskazuje na umiejętność wiązania analizowanej problematyki z materiałą, która zostanie zaprezentowana w dalszej części dysertacji doktorskiej.

II. 5. Rozdział czwarty zatytułowany został *Sprawdzian przeprowadzany w ostatniej klasie szkoły podstawowej* (s. 126-151). W tej części rozważań zaprezentowana została analiza przedmiotowa tytułowego zagadnienia. Autor dotyka w niej zagadnień i problemów niezwykle doniosłych, jak np. kwestii oceny zgodności wprowadzonych zmian z zasadą zaufania do państwa i prawa (s. 142-147), gdzie znalazły się autorskie wnioski o zróżnicowanej treści i wymiarze konkluzji. Doktorant wskazuje na zróżnicowane ustalenia w tych kwestiach, zajmując wyraziste stanowisko w tej materii.

Podsumowanie zawarte w tej części rozważań spełnia swoją funkcję merytoryczną i techniczną.

II. 6. Rozdział piąty zatytułowany został *Egzamin ośmioklasisty* (s. 152-165). Autor także i w tej części rozprawy doktorskiej podejmując tytułową problematykę charakteryzuje ją bardzo szczegółowo. W rozdziale piątym Autor ponownie odnosi się do kwestii oceny zgodności wprowadzonych zmian z zasadą zaufania do państwa i prawa (s. 161-164), formułując szereg negatywnych wniosków i konkluzji.

W podsumowaniu do tego rozdziału Autor wyraźnie konkluduje rozbieżności stanu normatywnego z zasadą zaufania do państwa i prawa.

II. 7. Rozdział szósty zatytułowany został: *Egzamin gimnazjalny* (s. 166-181). Autor również i w tej części rozprawy doktorskiej podejmując tytułową problematykę charakteryzuje ją bardzo szczegółowo. W rozdziale szóstym Autor ponownie odnosi się do kwestii oceny zgodności wprowadzonych zmian z zasadą zaufania do państwa i prawa (s. 178 i n.), podnosząc, że przyjęte tutaj rozwiązania prawne (co do zasady) nie budzą wątpliwości natury prawnej.

W krótkim podsumowaniu do tego rozdziału Autor powtarza swoje wcześniejsze ustalenia dotyczące zgodności stanu normatywnego z zasadą zaufania do państwa i prawa.

Lektura treści rozdziału szóstego ponownie upoważnia do konkluzji, że Doktorant z dużą swobodą i rzetelnością omawia wszystkie najistotniejsze problemy badawcze i wątki szczegółowe.

II. 8. Rozdział siódmy zatytułowany został: *Egzamin maturalny* (s. 181-215). Autor – podobnie jak we wcześniejszych rozważaniach - również i w tej części rozprawy doktorskiej podejmując tytułową problematykę charakteryzuje ją bardzo szczegółowo. W rozdziale siódmym Autor ponownie odnosi się do kwestii oceny zgodności wprowadzonych zmian z zasadą zaufania do państwa i prawa (s. 207-214), podnosząc, że przyjęte tutaj rozwiązania prawne w części budzą wątpliwości natury prawnej, natomiast w pozostałej części nie wywołują takich wniosków ocennych.

W krótkim podsumowaniu do tego rozdziału Autor zwięźle powtarza swoje wcześniejsze ustalenia dotyczące zgodności stanu normatywnego z zasadą zaufania do państwa i prawa.

II. 9. Doktorant kończy rozważania zawarte w dysertacji doktorskiej *Zakończeniem* (s. 215-220), w którym zawarte zostały uwagi końcowe i podsumowujące. Wynika z nich, że Autor trafnie zdiagnozował dokonane wcześniej ustalenia naukowe i wyprowadził poprawnie

ogólne konkluzje. Autor stoi na stanowisku, że w kontekście zgodności prawa edukacyjnego z zasadą zaufania do państwa i prawa należy w demokratycznym państwie prawa oczekiwać od ustawodawcy zdecydowanie wyższego poziomu legislacyjnego.

III. Zagadnienia warsztatowe i formalne

Wśród kwestii warsztatowych należy przede wszystkim wskazać na wysoce reprezentatywny wykaz literatury, dobrze sporządzony i liczący wiele pozycji. W pracy wykorzystano ponadto liczne akty normatywne oraz wiele orzeczeń polskiego Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądownictwa administracyjnego.

Literatura wykorzystana w dysertacji naukowej jest przywoływana prawidłowo z perspektywy standardów naukowych. Wykaz aktów prawnych został sporządzony prawidłowo z uwzględnieniem hierarchii źródeł prawa i zastosowaniem kryterium temporalnego.

Pewną wadą pracy jest nie wykorzystanie literatury i prawodawstwa obcego. Uważam jednak, że ten swoisty mankament jest wytłumaczalny i uzasadniony. Praca została bowiem ukierunkowana na analizę polskich problemów nauki prawa administracyjnego i z tego powodu odwoływanie się do obcego dorobku pozbawiłoby pracę waloru przejrzystej narracji naukowej prowadzonej dla zrealizowania założonych celów. Byłaby to zatem praca o zupełnie innym charakterze poznawczym.

W pracy doktorskiej nie uniknięto błędów technicznych, które w przypadku wydania książki powinny zostać usunięte, tak np.:

- 1) Poszczególne rozdziały rozpoczynają się w sposób nieuporządkowany;
- 2) Strony niezapisane umieszczone zostały tylko pomiędzy niektórymi częściami doktoratu;
- 3) Na s. 14, 20, 29, 43, 88, 89, 119, 122, 164, 216 posłużono się (w różnych odmianach) zwrotem „*niniejsza praca*”. Ten zwrot, współcześnie niestety stosowany niekiedy także przez ustawodawcę („*niniejsza ustawa*”), a w przeszłości nazbyt często stosowany przez pracowników administracji pozostaje przykładem niezbyt eleganckiej terminologii, której nie powinniśmy stosować, szczególnie w pracach o charakterze naukowym.

IV. Wnioski końcowe recenzenta

Zarysowane uwagi polemiczne i nieliczne zastrzeżenia, nie podważają w sposób gruntowny wysokich walorów naukowych recenzowanej pracy doktorskiej. Sposób

prezentacji problematyki pracy wykazuje, że Doktorant nabył zdolność formułowania tez i ich egzemplifikacji dzięki posiadanej umiejętności dojrzałej interpretacji tekstu prawnego przy jednoczesnym prawidłowym zastosowaniu instytucji, pojęć i zasad nauki prawa administracyjnego, a w pewnym stopniu także nauki prawa konstytucyjnego. Temat pracy determinował pewien zakres opisowych rozważań pozytywno-prawnych. Pomimo tego w dysertacji doktorskiej zdecydowanie przeważa problemowa i w odpowiedniej mierze twórcza analiza wybranych zagadnień, wspierająca się systemowo i kompleksowo właściwie dobranym dorobkiem doktryny i orzecznictwem. Rozprawa dobitnie wskazuje duże zainteresowanie materiały tytułową pracy i zaangażowanie Doktoranta w systemowe ujęcie istotnych dla tematu zagadnień, wysoce poprawne ustalenie obowiązującego i historycznego stanu prawnego, reprezentatywne zgromadzenie literatury tematu i prawidłowe jej wykorzystanie.

Recenzent jest zdania, że przedłożona rozprawa doktorska z uwagi na swój zaangażowany merytorycznie, a zarazem aktualny i ambitny temat, który został prawidłowo i kreatywnie rozwinięty, a także ze względu na posiadany w odpowiednim zakresie wymiar teoretyczny i praktyczny – stanowi istotny wkład w naukę prawa publicznego i prywatnego.

Uważam również, że dysertacja doktorska po dokonaniu niezbędnych poprawek i uzupełnień może zostać wydana drukiem.

Podsumowując stwierdzam i podkreślam – jak w konkluzji wstępnej – że recenzowana praca spełnia merytoryczne a także formalne wymogi stawiane pracom doktorskim przez art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.) i z tego względu wnioskuję o dopuszczenie **Pana mgra Łukasza Kierznowskiego** do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony przedłożonej dysertacji doktorskiej.

Prof. dr hab. Piotr Dobosz